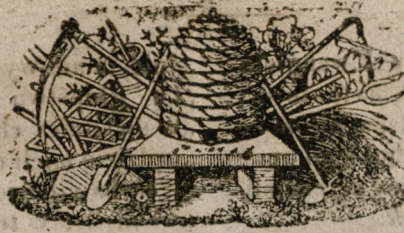

Szkółka

niedzielną

Módl się i pracy, a będziesz szczęśliwym.

Leszno. — Niedziela szósta Postu, dnia 20. Marca 1842.

Religia.

Obrządki w wielkim tygodniu.

Z wykładu obrzędów kościelnych.

Niedziela kwietnia.

W tę niedzielę zaczyna się tydzień, wielkim nazwany, dla wielkich tajemnic, które w nim są obchodzone. Zowie się także: świętym tygodniem, że niegdyś uroczyście był święcony. Niedziela kwietnią lub palmową się zowie, od poświęcania palm, z którymi odbywa się processya zewnątrz Kościoła. Jestto pamiątka tryumfalnego wjazdu Zbawiciela do Ierozolimy, któremu lud z różeczkami towarzyszył, wysławiając radośnie: „Hosanna!“ W środku processyi jest stacya; tam Kapłan klęcząc potrzykroć spuszcza palmę na krucyfiks na pawimencie położony, śpiewając słowa prorockie o męce Chrystusa: „uderzę pasterza, a rozproszą się owce;“ poczem podnosi krzyż, śpiewając: „o krzyżu, nadziejo iedynd, zawitay!“ Ciągnie się daléy processya, a gdy przybywa do drzwi kościelnych, zastając je zamknięte, zastanawia się. Kantorowie śpiewają wewnątrz Kościoła, na co Kapłani odpowiadają zewnątrz. Śpiew ten składa się z kilku strof, zawierających bardzo tkliwe wyrażenia. „Niech ci będzie cześć i chwala, i poszanowanie, królu Chryste, Odkupicielu! któremu niewinne pacholeta pobożne Hosanna nuciły.“ Duchowieństwo odpowiada to samo. Poczem da-

lę Kantorowie śpiewają: „Tyś Król izraelski i przezacny potomek Dawida; błogostawionys, który w imię pańskie do nas przychodzisz. Ciebie uwielbia na wysokości cały poczet niebian, a z nim łączyć się odważa człowiek śmiertelny i wszelkie inne stworzenie. Lud izraelski przeciw Tobie wyszedł z palmami; my modły i śluby nasze niesiem Tobie, i pochwały ci śpiewamy. Upodobali ci się; niechże i nasze modły spodobają się Tobie, Królu pobożny, łaskawy, któremu wszelkie dobro jest mile.“ Tu Kapłan uderza we drzwi Kościoła, dając rozkaz otwarcia. Oznacza się przez to akt wstępu tryumfalnego, stósownie iak wyrażono w Psalmie: „podnieście księżęta bramy wasze, a wniędzie Pan chwały.“ Przymem przypomnieć też sobie Wierni mogą, że niebo zamknięte przez Chrystusa otwartém zostało. Po skończonéy processyi wychodzi wielka Msza, na której ten szczególny zachowuje się obrządek, iż cała historia miłki Chrystusa według Ewangelii Ś. Mateusza jest śpiewaną. Gdzie śpiewanie rzymskie utrzymuje się, śpiewaną bywa od trzech Kapłanów, ubranych w alby i stułą przepasanych, z których jeden śpiewa słowa Ewangelisty, drugi słowa Chrystusa, trzeci w tonie wyniosłym słowa różnych osób, przywiedzionych od Ewangelisty, iako to: Judasza, Piłata, tłuszczy żydowskiéy. Przy końcu na te słowa: *emisit spiritum*, oddał ducha; upadłszy na kolana, czyni się pauza. Kto-

kolwiek poprzedzające słowa Ewangelii pilnie z pobożnością rozważał, na te słowa: „oddad ducha,“ upadając na kolana, nie może nie uczuć iako grzesznik głębokiego upokorzenia i żalu; i ten jest cel tój ceremonii.

Wielki Czwartek.

W tym dniu obchodzi się pamiątka ostatniej Chrystusa Pana wieczery, i ustanowienia Najsświętszego Sakramentu. Na Mszy uroczystej, w czasie *Gloria*, odzwiają się wszystkie dzwony. Znak uroczystości i kończącego się wesela. Odtąd dzwony milczą, organ i wszelka muzyka ustaie; wszystko smutną przybiera postać. Zamiast dzwonów używane są drewna, grzechotkami zwane. Śpiewy przerywane głuchym milczeniem. Odbywa się kommunia Kapłanów i ludu. Czuły to widok! Wiara ożywiony Chryścianin sercem przeniesiony jest do wiecznika, i czując się równie szczęśliwym, iak Apostołowie, na też same uczucia wdzięczności się zdobywa. Tu najzdolniejszy jest uczuć i ocenić dzieło odkupienia, przypomnieć sobie i uczcić gorzką mękę Chrystusa. Na tój Mszy konsekrują się trzy Hostye, jedna dla Kapłana celebrującego, druga na jutrzejszą Liturgią, trzecia do grobu. Po skończonj Mszy św. odnoszą się na miejsce przygotowane. Potem odbywa się obnażenie ołtarzy. Wśród nich wiekach w tym dniu ołtarze i pawiment obmywano, potrzebne więc było obnażenie ołtarzy. Dziś obrządek ten odbywa się dla większego wyrażenia smutku. Psalm dwudziesty pierwszy, który się przy tym obrzędzie odmawia, żywo opisuje gorzkość męki Zbawiciela. Zaczyna się od Antyfony, stosownej do tego obrzędu: „Rozdzielili między siebie odzież moję i o suknię moję los rzucili.“ Jest zaś następujący: „Boże, Boże mój, weyźrzy na mnie; czemuś mię opuścił? „daleko od zbawienia mego słowa grzechów moich. Boże mój! będę wołał wo

„dnie, a nie wysłuchasz, i w nocy, a nie „ku głupstwu mnie. A ty mieszkasz „w świątnicy chwało izraelska. W tobie „nadzieję mieli oycowie nasi; nadzieję mieli „i wybawieś ie. Do ciebie wołali i zbawieni są; w tobie nadzieję mieli, a nie „są zawstyżeni. A iam jest robak, a nie „człowiek, pośmiewisko ludzkie i wzgarda „pospółstwa. Wszyscy, którzy mnie widzieli, „naśmiewali się ze mnie, mówili „usty i kiwali głową. Nadzieję miał „w Panu, niechay go wyrwie; niechay zbawi, „wi, ponieważ chce go. Albowiem tyś „jest, któryś mnie wyciągnął z żywota; „nadziejo moja od piersi matki mojej. Na „cię porzucony iestem z żywota; od żywota „matki mojej tyś iest Bogiem moim; nie „odstępuy odemnie. Albowiem utrapienie „bliskie iest; bo nie masz, ktoby ratował. „Obtoczyli mnie cielcy mnodzy, bycy tłuscy „oblegli mnie. Otworzyli na mnie „gębę swą, iako lew porywający i ryczący. „Wylany iestem iako woda, i rozsypały się wszystkie kości moje. Stało „się serce moje iako wosk topniejący „wpośród żywota mego. Wyschła iako „skorupa siła moja, a ięzyk mój przysechł do podniebienia mego, i obróciłeś „mię wproch śmierci. Albowiem obstarpi „mnie psi mnodzy, zbór złośników „obległ mnie. Przebodli ręce moje i nogi „moje, policzyli wszystkie kości moje. „A oni przypatrowali się i patrzyli na „mnie; rozdzielili sobie szaty moje, a o suknię moję los miotali. Ale ty Panie „nie oddalay odemnie wspomozienia twego, weyźrzy na obronę moję. Wyrwyj od miecza, Boże, duszę moję, a „z ręki psięj iedynaczkę moję. Wybaw mnie „z paszczęki lwięj, a od rogów jednorozcowych uniezenie moje. Będę opowiadał „imię twe braci mojej, wpośród Kościoła „będę cię chwalił. Co się Pana boicie, chwalcie go; wszystko nasienie lakubowe wysławiajcie go. Niech się go

„boi wszystko nasienie izraelskie, albo-
 „wiem nie wzgardził, ani odrzucił proś-
 „by ubogiego. Ani odwrócił oblicza
 „swego odemnie, a gdym wołał do niego,
 „wysłuchał mnie. U ciebie chwała moja
 „w Kościele wielkim, śluby moje oddam
 „przed oczyma bojących się jego. Bę-
 „dą jedli ubodzy i naiedzą się, i będą
 „chwalić Pana, którzy go szukają; będą
 „żyć serca ich na wieki wieków. Wspo-
 „mnią i nawrócą się do Pana wszystkie
 „kraje ziemi, i będą się kłaniać przed
 „oblicznością jego wszystkie familie po-
 „gańskie. Albowiem pańskie jest kró-
 „lestwo i on będzie panował nad Poga-
 „ny. Jedli i kłaniali się wszyscy tłuści
 „ziemscy; przed oblicznością jego będą
 „padać wszyscy, którzy zstępują w zie-
 „mię. A dusza moja iemu będzie żyła,
 „i nasienie moje będzie mu służyć. Bę-
 „dzie opowiadań Panu rodzaj przyszły;
 „i będą opowiadać niebiosa sprawiedli-
 „wość jego ludowi, który się narodzi,
 „który uczynił Pan.“ — Po obnażeniu ołtarzy następuje umywanie nóg dwunastu ubogim, którzyto obrządek po większych tylko Kościołach zwykł się odbywać. W Kościołach katedralnych, albo i winnych na to obranych, wtenże sam dzień podczas Mszy uroczystej poświęca się Oliwa chorych, Krzyżmo święte i Oliwa Katechumenów (mających być chrzconymi). Oliwa chorych służy do ostatniego namaszczenia; Krzyżmo św. do namaszczenia przy chrzcie, do bierzmowania, do konsekracyi Biskupów, Kościołów, Ołtarzy, Kielichów. Oliwa Katechumenów służy do namaszczenia przed Chrztem, tudzież rąk kapłańskich. Poświęcenie to odbywa się przez Biskupa w obecności wielu Duchownych.

Wielki Piątek.

Dzień wielkopiątkowy obchodzeniem jest pamiątki Męki i Śmierci Jezusa Chrystusa. Z powodu tak wielkiej tajemnicy, dzień ten od początku Kościoła mię-

dzy najsświętsze liczono. Msza św. nie odprawia się jako w dzień żywej pamiątki Ofiary krzyżowej; miejsce ię zastępują modły i Komunia Kapłana. Zaczyna się to nabożeństwo od czytania i śpiewania Męki Chrystusa według Ewangelii św. Jana. Ornat, stula, i zasłona na Krzyżu, czarnego są koloru, dla wyrażenia głębokiego smutku. Po skończonym śpiewaniu Męki Zbawiciela, modli się Kapłan na cały Kościół w powszechności, a potem osobno za Papieża, za Biskupów, Kapłanów i całe Duchowieństwo, za Cesarza, za Katechumenów; o wykorzenienie błędów i różne potrzeby; o nawrócenie heretyków i odszczepieńców; o nawrócenie niewiernych Żydów; o nawrócenie Pogan. Poczem następuje obnażenie Krzyża. Krzyż aż dotąd był czarną krepą pokryty. Wziąwszy go Kapłan i do ludu obróciwszy się, odkrywa głowę, potem prawą rękę, wreszcie cały krzyż. Przy każdym zaś odkryciu, coraz wyżey Krzyż podnosząc, śpiewa: „Oto drzewo Krzyża, na którym Zbawiciel świata był zawieszony!“ a chór odpowiada: „pójdźcie, pokłońmy się.“ Na te słowa wszyscy upadają na kolana. Obnażenie to krucyfiksa przypomina Chrystusa obnażonego ukrzyżowanie, pobudza wiernych do głębokiego żalu za grzechy i do oddania czci należytęj Zbawicielowi, w tak czułej przedstawionemu postaci. Po obnażeniu wten sposób odprawionem, niesie Kapłan krucyfiks i kładzie na środku chóru na pawimencie. W tym czasie padają wszyscy na kolana i rozpoczyna się adoracya. Nie czyni ona się drzewu krzyża, lecz Zbawicielowi. Zaczyna ją Kapłan celebrujący, a po nim koleją drudzy. W czasie zaś tego obrzędu, chór śpiewa tkliwe pień: *popule meus* i t. d., to jest: „Ludu mój! cóżem ci uczynił, albo wczém zasmuciłem cię... powiedz mi, wyprowadziłem cię z niewoli... Ty

krzyż zgotowałeś Zbawicielowi twemu i t. d." Po skończony adoracyi przynosi się z processją na ołtarz Najświętszy Sakrament z wczorajszy Konsekracyi. Kapłan przed Komunią czyni krótkie modły i Hostyą podnosi ku adoracyi iedną tylko ręką, na znak, że nie ofiaruje, lecz tylko komunikuie z wczorajszy ofiary. Po Komunii odnosi Najświętszy Sakrament do grobu.

Wielka Sobota.

W Wielką Sobotę święci się ogień, paschał i woda. Nabożeństwo kończy się uroczystą Mszą, która iedna tylko tego dnia się odprawuje.

Świecenie ognia.

Ieszcze przed wiekiem czwartym po Chrystusie znajdujemy ślady, że codziennie błogosławiono ogień do nabożeństwa używany. Za wprowadzeniem lamp nieustannie gorejących, ten zwyczaj ustat i w Wielką tylko Sobotę szczerk onego pozostał. Poświęca się za Kościołem, a mylnie rozumieją gospodarze, którzy są tę myśli, że to ciernio się święci, które znoszą do rozpalenia ognia, a które potem ugaszone zwykli zatykać po swoich polach, w celu oddalenia od nich robactwa; co czystym jest zabobnem. Powracając do Kościoła, z tego ognia zapalają się na trzech stacyach trzy świece, na trójkacie osadzone, a przy każdej zapaleniu Kapłan śpiewa: Światło Chrystusa, a Chór odpowiada: Bogu chwala! Przez to przypomina się, że światłem Chrystusa, to jest: Jego świętą nauką, oświeceni jesteśmy.

Świecenie Paschału.

Paschał początkowo był kolumną z wosku, na której, lub na tablicy na nią zawieszony, wypisywano porządek nabożeństwa i świąt od iednej wielkanocy do drugiey przypadających. Kładziono także liczbę lat upłynionych od stworzenia świata, od Narodzenia Chrystusa i innych epok, i to pismo na Paschale służyło za kalendarz kościelny. Z czasem tę kolumnę używać poczęto do oświecenia chrzcielnicy pod czas święcenia wody i uroczystego Chrztu; a ponieważ rzeczy używane do kbielniczy postugi pospolicie poświęcano, poświęcenie i owej kolumny, Paschału, weszło w stały zwyczaj. Paschałem zaś się nazywa, że w wielkanocnym czasie się poświęca i jest używana, bo Pascha jest to jęmie, co po polsku wielkanoc. Wtyka się weń pięć ziarna kadzidla w formie krzyża, co zjad pochodzi, iż gdy przedtęm na Paschale pisało kalendarz, wierszolek tego pisma krzyżem znaczone; że zaś użyto są ziarna kadzidła w sobie zamykające, ta jest przyczyna, iż przy poświęceniach uroczystych uży-

wa się zwykło kadzidla, lecz gdy w tym dala nie błogosławi się aż na Mszy, wkłada się przeto w kulki z wosku ulepione. Z Paschału poświęconego bierze się ogień do świec i lamp. Paschał, oprócz użycia go przy poświęceniu wody, ma iessens inne użycie. Zapalony bywa w czasie uroczysty Mszy na Ewangelię i na Nieszporach na Magnifikat, co trwa przez cały czas Wielkanocy aż do Wniebowstąpienia. Oznacza on przeto radość Kościoła nieodłączną od obchodu pamiątki zmartwychwstania Pańskiego.

Świecenie wody.

Błogosławienie, czyli święcenie wody do Chrztu, jest praktyką idącą od czasów Apostolskich. Ś. Bazyli, który żył w czwartym wieku po Chrystusie, kładzie ten obrządek w liczbie tych praktyk, które Apostołowie Kościołowi zostawili przez usne podanie. Wrzeczy samey zawsze ta praktyka była w Kościele, a początku tę nigdzie nie widać, słusnie przeto od Apostołów jest wyprowadzona. W Wielką Sobotę i w Sobotę przed Zielonemi Świątkami się poświęca, gdyż w dni te udzielano dorosłym, do wiary Chrystusa nawróconym i w aięci pouczonym (Katechumenom), Sakrament Chrztu świętego. Świecenie wody poprzedza czytanie prorocत्व, wśród których czynią się modły, ściągające się po większy części do Katechumenów. Po czem udaje się Kapłan do chrzcielnicy przy śpiewie: „jako ieleń pragnie do źródła wód, tak dusza moja do Ciebie Boże.“ Przez co wyraża się pragnienie Katechumenów, odrodzenia się przez Sakrament Chrztu świętego. Nad chrzcielnicą stanawszy Kapłan, prosi Boga, aby przez ten Sakrament to pragnienie wiary władających odrodzenia ugasił, duszę ich i ciało poświęcił. Następnie potem błogosławienie wody, które zależy na modlitwie i znaku krzyża św. Modlitwa ta i wszystkie inne obrzędy, ściągają się do tego duchownego odrodzenia i skutków onego. Żegnanie wody, dotykając się onę, czyni się dla wyrażenia, że Chrzest ma swoię dzielność z męki Chrystusa Pana. Położenie ręki na wodzie jest onędy wskazywaniem na te słowa: *haec sancta et innocens creatura*: (to święte i niewinne stworzenie). Wyrzucenie wody na cztery strony chrzcielnicy, oznacza, że wszyscy, ze czterech stron świata, są powołani do Chrztu. Technienie na wodę, wyraża technienie, czyli łaskę Ducha Ś. Zanurzenie Paschału w wodzie, wyraża skutki tęy łaski. Skończywszy Kapłan święcenie wody, pokrapia nią lud wierny, poczem do wody, do Chrztu Ś. przeznaczony, nalewa Oliwy Katechumenów, tudzież św. Krzyżma, przez co oznacza się namaszczenie Ducha Ś., którego ochrzeceni stają się uczestnikami. Nakoniec Kapłan leży krzyżem podczas śpiewającej się Litanii do Wszystkich Świętych, aż do słów: *My prosimy Ciebie prosimy, wysłuchaj nas Panie! To śpiewanie jest prosbą za ochrzconymi o skuteczność odobraney łaski, a leżenie krzyżem jest wyrażeniem, a łaską gorością ta prosba za nimi się czyni.*